



обстеження, неадекватну оцінку клінічних та лабораторних даних, неврахування чи переоцінку результатів консультацій інших спеціалістів, а також недбало виконані операції чи інші лікувально-профілактичні заходи, догляд та спостереження за пацієнтом, загальну незадовільну організацію різних етапів медичної допомоги в медичному закладі, у тому числі ведення документації чи порушення деонтологічних та інших вимог щодо інформування пацієнта про стан його здоров'я.

Із вищевказаного випливає, що суб'єктивними будуть фактори, які пов'язані з особою та діями (бездіяльністю) медичного працівника, а об'єктивними — всі інші, які заважали йому надати належну медичну допомогу. Тобто перший тип медичних помилок не залежить від особи, яка надає медичну допомогу.

Проаналізувавши причини виникнення та ознаки помилок другого типу, можна дійти висновку, що вони допущені з вини медичного працівника та відповідно зумовлять застосування цивільно-правової відповідальності. Однак єдиною формою вини в таких випадках буде необережність. Наявність умислу автоматично переводить помилку у розряд злочину. Такі висновки дають підстави припустити, що кваліфікацію поняття "медична помилка" слід проводити у контексті можливості застосування юридичної, а точніше цивільно-правової відповідальності.

На жаль, в Україні до цього часу немає узагальнення судової практики з даної категорії справ та навіть оглядових листів Верховного Суду. В Росії, де таке узагальнення є, Верховним Судом визначено, що медичні помилки можуть виключати застосування цивільно-правової відповідальності.

А. М. Савицька вважала, що лікарська помилка сама по собі не може слугувати ні підставою відповідальності, ні обставиною, що виключає її. Помилки можуть бути викликані різними чинниками, а також допущені з вини. Тільки наявність вини особи, що припустилася лікарської помилки, є підставою для притягнення її до цивільно-правової відповідальності. Як зауважив науковець, неможливість передбачення негативних результатів, що знаходяться у причинно-наслідковому зв'язку з протиправною поведінкою, у юридичній літературі кваліфікується як випадок (казус). Він і виступає межею відповідальності¹⁶. З цього випливає, що помилковість дій медичних працівників буває різна.

Негативні наслідки при наданні медичної допомоги можуть виникнути внаслідок об'єктивних причин, які медичний працівник не міг передбачити. До таких випадків відносять: алергічні реакції на медичні препарати, особливості анатомічної побудови тіла, функціональні особливості організму, які неможливо було встановити під час належного проведення діагностики та лікування. На нашу думку, цілком справедливо відносити подібні ситуації (які іноді розглядаються як медичні помилки) до категорії нещасного випадку або казусу, за настання якого, на думку більшості науковців, медичний працівник повинен бути звільнений від відповідальності.

У зазначеному контексті слід погодитися із думкою М. М. Агаркова, який вважає, що тільки "кваліфікований випадок", тобто випадок, якому притаманні окремі специфічні риси: неможливість відвернути настання його як події та, надзвичайний характер дають можливість особам (юридичним і фізичним), що займаються підприємницькою медичною практикою, уникнути цивільно-правової відповідальності¹⁷. Настання простого випадку звільняє від відповідальності тільки некомерційні медичні заклади, які надають безоплатну медичну допомогу. Тому вважаємо, що для комерційних та некомерційних медичних закладів потрібно встановити однакові підстави відповідальності за заподіяння шкоди у випадку припущення медичних помилок казуального характеру.

Видається доцільним, беручи до уваги необхідність усестороннього правового аналізу дефектів надання медичної допомоги, внести в Основи законодавства України про охорону здоров'я положення про кваліфікацію медичних помилок. При цьому, як вважає С. Г. Стеценко, є необхідність визнати помилки лікарів, які сталися за об'єктивних обставин (недосконалість медицини, відсутність необхідних лікарських засобів і медичної техніки і ін.), безкарними для конкретних медичних працівників. Ці неблагополучні

¹⁶ Савицька А. Н. Указ. работа. — С. 193.

¹⁷ Агарков М. М. К вопросу о договорной ответственности // М. М. Агарков // Избранные труды по гражданскому праву. — М.: Грант, 2000. — С. 18.